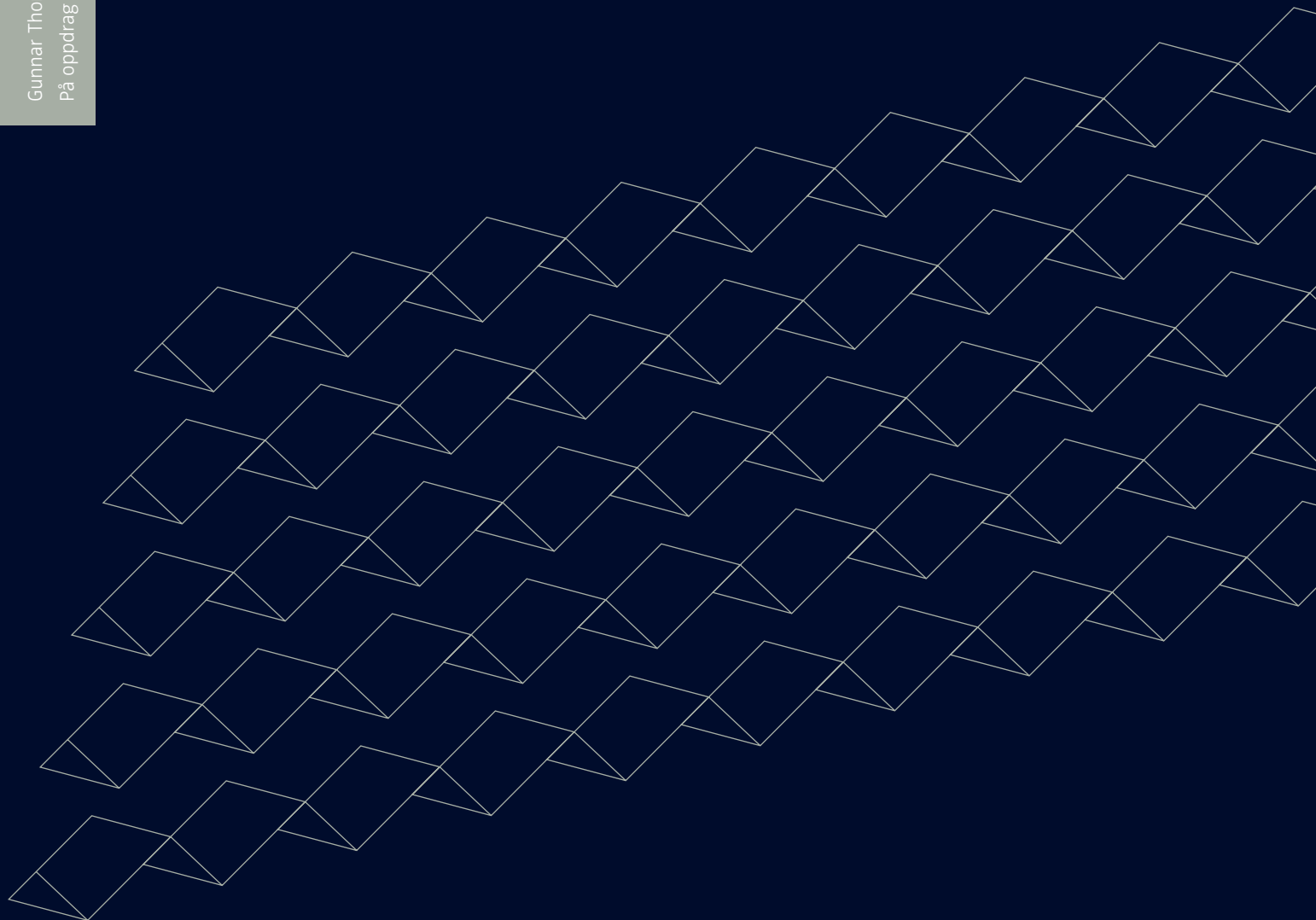

JUNI 2018

Gunnar Thon Lossius / gtl Management AS
På oppdrag fra Norsk teater- og orkesterforening (NTO)

KARTLEGGING AV MUSIKK- OG SCENEKUNSTINSTITUSJONENES INTERNASJONALE VIRKSOMHET OG AMBISJONER

INNHOILDSFORTEGNELSE

1.	Bakgrunn for kartleggingen. Oppdragbeskrivelse	4
2.	Metode: Spørreundersøkelse	5
3.	Svar på undersøkelsen	6
3.1	Ambisjoner, mål, strategier og særskilte satsinger	6
3.2	Faste/varige nettverk og samarbeid	9
3.3	Utvexling av kunstnerisk kompetanse	9
3.4	Turneer og gjestespill	10
3.5	Digital distribusjon	11
3.6	Finansiering	12
3.7	Utfordringer og forslag til tiltak	14
3.8	Oppsummering	16

1. BAKGRUNN FOR KARTLEGGINGEN. OPPDRAGSBESKRIVELSE

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) har over tid etterlyst en grundig gjennomgang av mål og prinsipper, forvaltningsmessig ansvar, organisering og virkemidler for å fremme og legge til rette for internasjonalt samarbeid på musikk- og scenekunstmrådet. NTO mener ansvaret mellom departementene må klargjøres, likeså rollefordelingen mellom respektive virkemiddelaktører. Myndighetenes arbeid må koordineres bedre, mål og prinsipper må tydeliggjøres, og det må utformes en politikk for internasjonalisering som også treffer musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Som et grunnlag for en slik gjennomgang, må det fremskaffes mer systematisk kunnskap om virksomhetenes internasjonale ambisjoner og aktivitet, samt utfordringer og behov for virkemidler som kan bidra til å fremme internasjonaliseringen innenfor hele musikk- og scenekunstmrådet, og som legger til rette for at institusjonene kan realisere sine internasjonale ambisjoner.

Med et ønske om å bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for den fremtidige politikktutformingen har NTO derfor tatt initiativ til å gjennomføre en kartlegging av NTO-medlemmenes

- internasjonale ambisjoner, mål, strategier og virksomhet,
- finansieringskilder for internasjonal virksomhet,
- eventuelle hindringer for å realisere internasjonale ambisjoner,
- behov for virkemidler som kan styrke internasjonalt samarbeid.

Kartleggingen har tatt sikte på å omfatte alle former for internasjonal kontakt, herunder deltakelse i internasjonale nettverk, samarbeid over tid, utveksling av kunstnerisk og kulturfaglig kompetanse, internasjonale turnéer og gjestespill, samt digital distribusjon over landegrensene. Målet for kartleggingen er å få en samlet oversikt over musikk- og scenekunstinstitusjonenes internasjonale virksomhet og ambisjoner. Virksomhetene ble bedt om å ta utgangspunkt i sitt internasjonale engasjement for perioden 2014-2017 ved besvarelse av spørsmålene i undersøkelsen.

2. METODE: SPØRREUNDERSØKELSE

Hovedgrunnlaget for kartleggingen har vært at NTOs medlemmer har besvart et elektronisk spørreskjema om ulike aspekter ved institusjonenes internasjonale ambisjoner og aktiviteter. Det er i tillegg innhentet informasjon om medlemmenes internasjonale virksomhet fra institusjonenes budsjettsøknader, årsrapporter og annet.

Elektronisk spørreskjema ble sendt ut til samtlige av NTOs 44 medlemsinstitusjoner. Etter svarfristens utløp hadde 37 virksomheter besvart hele eller deler av undersøkelsen. Det tilsvarer en samlet svarprosent på 84 % av NTOs medlemsmasse. En så høy svarprosent fra respondentene gjør at resultatene fra undersøkelsen generelt anses å være valide og representative for NTO-medlemmenes synspunkter på de problemstillinger som undersøkelsen omfatter.

Av de innkomne svarene er 24 besvarelser fra teatervirksomheter av ulik størrelse, ni musikkvirksomheter, to operainstitusjoner, ett kor og ett danseensemble. Oversikt over virksomheter som har besvart spørreskjemaet følger som vedlegg til denne rapporten.

På undersøkelsens spørsmål om finansiering av internasjonal virksomhet under kapittel 3.6 nedenfor er disse kun besvart av virksomheter som har søkt eller mottatt offentlige økonomiske tilskudd til internasjonalt samarbeid de siste fire årene. Dette gjelder 20 institusjoner, 45 % av NTOs totale medlemsmasse eller 54 % av respondentene til undersøkelsen.

NTOs medlemmer har det til felles at de alle opererer innenfor det profesjonelle musikk- og scenekunstheltet og gis regelmessig offentlig økonomisk finansiering. Virksomhetene er for øvrig en heterogen samling av institusjoner, når det gjelder størrelse, organisering, deres innretning av kjernevirksomhet og geografiske tilhørighet.

I tillegg til å gi et bilde av hvordan musikk- og scenekunstinstitusjonene som gruppe stiller seg til ulike problemstillinger, forsøker rapporten gjennom eksempler å også gi uttrykk for noe av det mangfoldet av virksomhet og synspunkter som eksisterer blant virksomhetene.

3. SVAR PÅ UNDERSØKELSEN

Spørreundersøkelsen NTOs medlemsbedrifter ble bedt om å besvare var inndelt i sju forskjellige hovedkapitler:

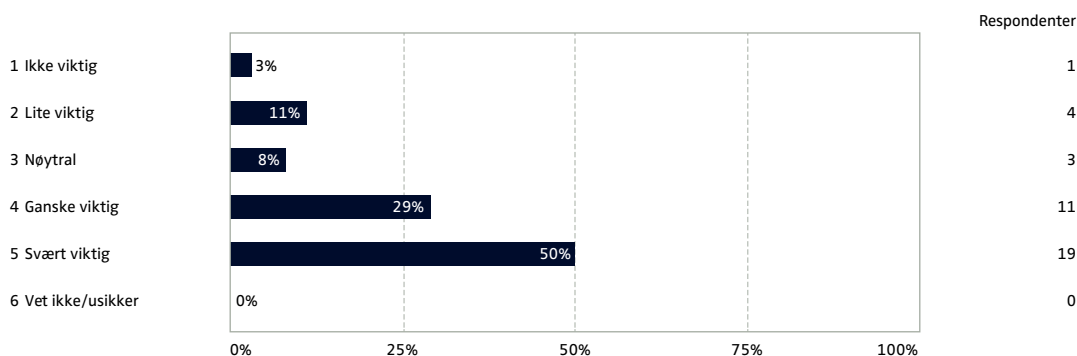
- Ambisjoner, mål, strategier og særskilte satsinger.
- Faste/varige nettverk og samarbeid.
- Utveksling av kunstnerisk kompetanse.
- Turnéer og gjestespill.
- Digital distribusjon.
- Finansiering.
- utfordringer og forslag til tiltak.

3.1 Ambisjoner, mål, strategier og særskilte satsinger

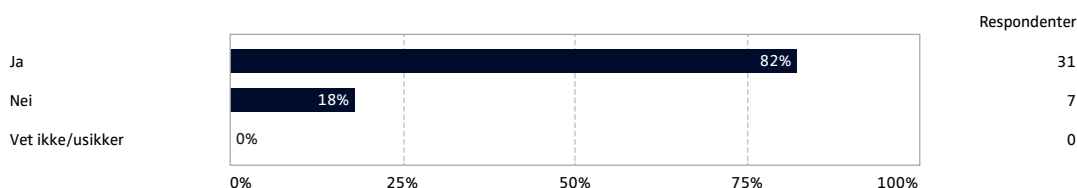
Hele 30 av 37 respondenter (81 %) har gjennom undersøkelsen gitt uttrykk for at internasjonalt samarbeid er svært viktig eller ganske viktig for virksomheten. Kun fem teatervirksomheter har sagt at slikt samarbeid er lite viktig eller ikke viktig. 31 av 37 virksomheter (84 %) har internasjonalt samarbeid omtalt i sine strategiplaner eller andre styringsdokumenter, og 26 av disse (68 %) har utarbeidet egne mål og strategier for slik virksomhet.

At 81 % av virksomhetene som har besvart spørreskjemaet har et aktivt forhold til internasjonalt samarbeid, og betrakter dette som viktig, understreker at internasjonal virksomhet er en ønsket sentral del av musikk- og scenekunstinstitusjonenes virksomhet. Flere respondenter oppgir at de betrakter slik virksomhet som en del av sitt samfunnsoppdrag, og at ulike former for internasjonal deltakelse nærmest er en nødvendig forutsetning for å fylle sine oppgaver lokalt og nasjonalt.

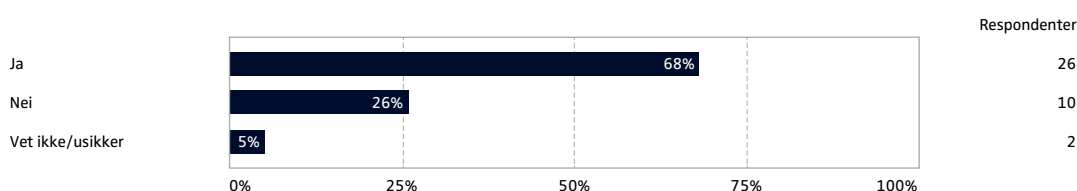
Hvor viktig er internasjonalt samarbeid for virksomheten?

Er internasjonalt samarbeid omtalt i virksomhetens strategiplaner eller andre styringsdokumenter?

Er det utarbeidet mål og strategier for virksomhetens internasjonale samarbeid?

Når virksomhetene blir bedt om å beskrive med ord hvilke ambisjoner, mål og strategier de har for internasjonalt samarbeid er det sterk variasjon i svarene, avhengig av den enkelte institusjons innretning og virksomhetsområde. Det er likevel flere elementer som går igjen som generelle begrunnelser for hvorfor virksomhetene arbeider internasjonalt.

De programmerende scenekunstinstitusjonene Black Box teater, Teaterhuset Avant Garden, BIT Teatergarasjen og Dansens Hus er alle internasjonalt orienterte i sin kjernevirksomhet, og ser alltid norsk scenekunst i en internasjonal sammenheng. De inviterer jevnlig internasjonale prosjekter til sine hus og tilbyr produksjonsfasiliteter til internasjonale produksjoner. De initierer, fasiliterer, co-produserer og formidler nyskapende internasjonal scenekunst parallelt med det nasjonale.

BIT Teatergarasjen har eksempelvis vedtekter som definerer at teatrets formål «er å produsere og presentere norsk og internasjonal samtidskunst innen teater, dans, visuelle uttrykksformer og litteratur med særlig vekt på prosjekter som stimulerer til internasjonalt samarbeid så vel som samarbeid mellom forskjellige kunstarter.» Teaterhuset Avant Garden har de samiske områdene, Norden og Baltikum og Europa og resten av verden som tre definerte områder de vil co-produsere med, og formidle oppsetninger fra. Black Box teater har blant annet ambisjon om å øke co-produksjonen med internasjonale artister, gjennomføre flere «residencies» og øke sitt samarbeid med scener og festivaler i Europa, Midtøsten og Asia.

Carte Blanche har som formålsparagraf at kompaniet skal «...produsere og presentere forestillinger av høyeste kvalitet laget av norske og internasjonale, anerkjente og nye koreografer innen samtidsdans. Selskapet har et nasjonalt og regionalt ansvar for å formidle samtidsdans til et mangfoldig publikum og å bidra til å utvikle kunnskapen om norsk samtidsdans internasjonalt gjennom å arbeide for internasjonal anerkjennelse og tilstedeværelse.»

De samiske institusjonene Årjelhsaemien Teatere og Det Samiske Nasjonalteatret Beavivás har Norge, Sverige og Finland som sitt naturlige virksomhetsområde, så for disse er det å arbeide utover norske grenser en dagligdags foreteelse.

Virksomhetene har ansvar for å bringe samisk kultur ut på en internasjonal arena, og deltar aktivt i urfolkssammenheng internasjonalt gjennom festivaler og på andre måter.

Teater Manu arbeider under en målsetting å nå ut med sitt tegnspråketeater til døve i hele verden.

Den Norske Opera & Ballett opererer i en internasjonal hverdag. Virksomheten anser det viktig å være attraktivt internasjonalt for å lykkes nasjonalt. Institusjonens skapende kunstnere er oftere utenlandske enn norske, og virksomheten deltar i en lang rekke internasjonale nettverk og samarbeidskonstellasjoner.

Orkestrene er som hovedregel både nasjonalt og internasjonalt orientert i sin virksomhet. Det samme gjelder flere av de store teatrene. Eksempelvis betrakter Musikkelskapet Harmonien og Nationaltheatret internasjonal virksomhet som en del av sitt samfunnsoppdrag, og har slik virksomhet som en klar målsetting i sine styringsdokumenter.

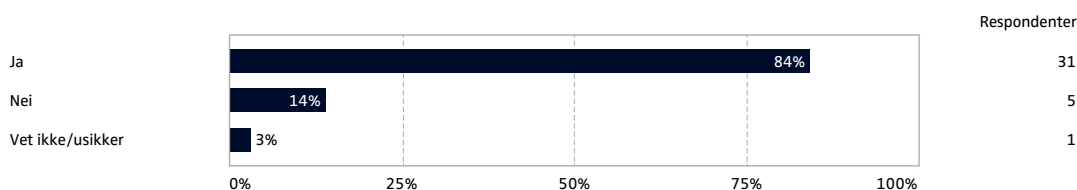
Også flere av de mindre teatrene deltar offensivt med internasjonale aktiviteter. Et eksempel på dette er Nordland Teater, som er med i et treårig Kreativt Europa-prosjekt i samarbeid med teatre fra seks andre land i Europa (Storbritannia, Tyskland, Danmark, Spania, Østerrike og Polen). Rogaland Teater, Teatret Vårt og Scenekunstbruket har et spesielt fokus på produksjon og formidling av scenekunst for barn og unge i sine internasjonale aktiviteter og relasjoner.

Mange virksomheter fremhever viktigheten av at de gjennom internasjonal utveksling får inspirasjon og kunstneriske impulser som bidrar til kjærkommen kunstnerisk utvikling og kompetanseheving hjemme. Økt kulturelt mangfold, nye perspektiver og økt forståelse for andre kulturer, bredere publikumstilbud og det å kunne måle seg mot internasjonale aktører trekkes også fram som viktige elementer. Internasjonal virksomhet gir god Norgesprofilering, og det at institusjonene blir anerkjent internasjonalt gir stolthet og positivt omdømme lokalt og nasjonalt.

Det vektlegges også fra virksomhetenes side at internasjonal utveksling og samarbeid med utenlandske partnere gjør arbeidsplassene mer attraktive. Dette skjer for eksempel gjennom å tiltrekke seg gode internasjonale kunstnere og produksjoner til egen virksomhet, og gjennom å gi muligheter for deltakelse i å bringe norsk og samisk kultur ut på internasjonale arenaer. Internasjonal aktivitet gir også økte markedsmuligheter for norske kunstnere. For programmerende teatre, samiske institusjoner og andre organisasjoner som jevnlig jobber utover landegrensene er internasjonal kontakt, relasjonsbygging og utveksling helt avgjørende for deres virksomhet.

84 % av respondentene til undersøkelsen oppgir at de har planer om særskilte satsinger for internasjonalt samarbeid de nærmeste tre årene. I svarene som utdyper planene nevnes internasjonale co-produksjoner, turneer, gjestespill og festivaldeltakelse. Det er også planer om deltakelse i internasjonale nettverk, bruk av utenlandske kunstnere i hjemlig virksomhet, det å hente internasjonale produksjoner til Norge, samt digital distribusjon og internasjonale lydinnspillinger.

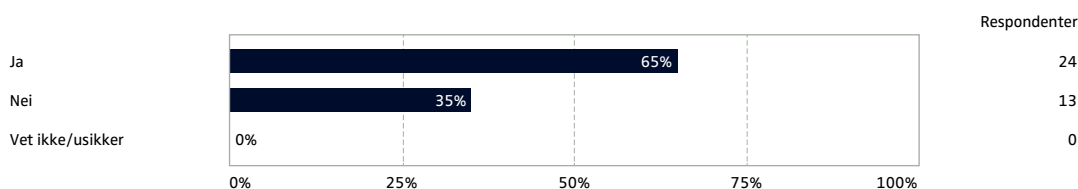
Har virksomheten planer om særskilte satsinger for internasjonalt samarbeid de nærmeste tre årene?

3.2 Faste/varige nettverk og samarbeid

Nesten to tredjedeler av respondentene oppgir at de deltar i faste og varige internasjonale nettverk og samarbeid. De fleste av disse er medlem av flere slike nettverk.

Deltar virksomheten i faste og varige internasjonale nettverk og samarbeid?

Naturlig nok er det særlig forskjellige kulturnettverk innen Norden og EU som tiltrekker seg norsk interesse. Flere institusjoner deltar likevel i europeiske nettverk utenfor EU, og 13 institusjoner oppgir at de er medlem av varige nettverk utenfor Europa. Eksempler på nettverk NTOs medlemmer er deltakere i er ASSITEJ – International Association of Theatre for Children and Young People, IMZ – International Music + Media Centre, IETM – International network for contemporary performing arts, Nordisk orkesterkonferanse, Opera Europa – The professional association of opera houses and festivals in Europe og Association of Performing Arts Professionals – APAP.

Virksomhetene deltar i ulike internasjonale bransjenettverk først og fremst ut fra et ønske om tilførsel av ny kompetanse, innsikt i internasjonale trender, kunstnerisk og faglig utvikling og nyttig erfaringsutveksling med likesinnede. Flere er også opptatt av at deltakelse i slike nettverk bidrar til utvidet nedslagsfelt for institusjonens egen virksomhet og at det gir muligheter for samarbeidsprosjekter og tilgang til økonomiske støtteordninger. Andre fremhever at omdømmebygging, utvidet rekrutteringsgrunnlag og kostnadsdeling ved produksjon og turné også er beveggrunner for deltakelse i slike nettverk.

3.3 Utveksling av kunstnerisk kompetanse

Samtlige produserende og programmerende virksomheter som har besvart undersøkelsen benytter seg av internasjonal kunstnerisk kompetanse i større eller mindre grad. Produserende teatre vil typisk engasjere regissører, scenografer, skuespillere, dansere, fotografer, dramatikere, ulike designere og hele kunstneriske team innen ulike kunstfag, enten for en definert tidsperiode eller for en enkelt oppsetning. Programmerende teatre samarbeider jevnlig med utenlandske kompanier og enkeltkunstnere innen de fleste aktuelle kunstfagene. Denne formen for kunstnerisk utveksling med utenlandske aktører er i dag en helt naturlig del av scenekunstinstitusjonenes løpende virksomhet.

Orkestre, operavirksomheter og ballettensembler har gjennomgående utenlandske kunstneriske utøvere fast ansatt i sine organisasjoner og rekrutterer jevnlig internasjonalt. I Musikkelskapet Harmonien er halvparten av musikerne i orkestret utenlandske og DNO&B oppgir å ha medarbeidere fra 40 nasjonaliteter. I tillegg benytter orkestre, operavirksomheter og danseensembler regelmessig utenlandske

kunstnere til enkeltproduksjoner, så som dirigenter, regissører, koreografer, sangsolister og musikersolister.

Omkring halvparten av virksomhetene har ansatte i sin organisasjon som også har internasjonale oppdrag. Omfanget av slikt arbeid varierer sterkt mellom institusjonene, avhengig av virksomhetenes arbeidsfelt og innretning.

Generelt kan svarene tyde på at internasjonal arbeidserfaring for eget personale ikke er et bevisst satsingsområde for virksomhetene. Det er mer snakk om enkelt-individens interesser og nettverk for denne typen oppdrag, og at man benytter de muligheter som måtte komme. Enkelte virksomheter påpeker likevel at individuell, internasjonal arbeidserfaring gir verdifulle referanser og impulser som senere kommer hele virksomheten til gode.

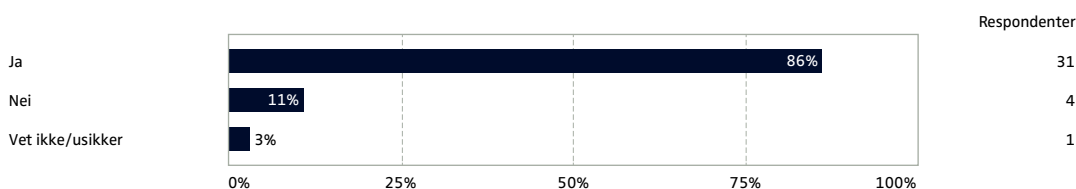
Det norske musikk- og scenekunstheltet er lite og oversiktlig, med aktører som samarbeider og kjenner hverandre godt. Internasjonal, kunstnerisk kompetanse-utveksling anses av virksomhetene derfor som svært viktig for kompetanseheving, kunstnerisk utvikling, idétilfang, kulturelt mangfold og tilgang til internasjonale impulser.

3.4 Turneer og gjestespill

NORSKE VIRKSOMHETER TIL UTLANDET

31 virksomheter, tilsvarende 86 % av respondentene, svarte at de i løpet av de siste fire årene har bidratt til turneer/gjestespill i utlandet.

Har virksomheten gjennomført eller bidratt til turneer/gjestespill i utlandet de siste fire årene?

Enkelte teatre har i løpet av de siste fire årene reist på internasjonale turneer og gjestespill med egne produksjoner, eksempelvis Årjelhsaemien Teatere, Det Samiske Nasjonalteatret Beaivváš, Nationaltheatret, Det Norske Teatret og Teatret Vårt. Andre teatre har deltatt i co-produksjoner med norske eller utenlandske samarbeidspartnere, eksempelvis Akershus Teater og Teater Manu. De programmerende scenekunstinstitusjonene har co-produksjon med internasjonale aktører som en naturlig del av sin ordinære virksomhet.

Flere scenekunstvirksomheter har i perioden vært co-produsent til produksjoner som senere er tatt på turné eller gjestespill utenlands i regi av en medprodusent. Dette gjelder i særlig grad for de programmerende teatrene, og når produserende teatre samarbeider med uavhengige ensembler og kompanier. Eksempelvis har Hålogaland Teater og Brageteatret de siste årene bidratt på denne måten.

Med ett unntak har samtlige orkestre, operavirksomheter, danseinstitusjoner og kor hatt turnéer og gjestespill med egne konserter og forestillinger i løpet av de siste fire årene. For flere av disse er utenlandske gjestespill en planlagt årlig aktivitet. Eksempelvis har Musikkelskapet Harmonien de siste årene hatt en omfattende internasjonal tilstedeværelse gjennom årlige turnéer og gjestespill til en rekke europeiske byer.

Flere virksomheter nevner knapphet på ressurser og økonomisk støtte som den viktigste begrunnelsen for hvorfor de ikke kan realisere flere gjestespill utenlands. Logistikkutfordringer og språkbarrierer for taleteater er eksempler på andre hindre som nevnes. Vi vet dessuten fra andre kilder at også eiernes forventninger til lokal prioritering og turnévirksomhet i regionen kan representere en utfordring for internasjonale gjestespill. Gjestespill utenlands vil i perioder gå utover tilbudet til lokalt publikum, og dermed også bety tapte billettinntekter for institusjonene.

INTERNASJONALE GJESTESPILL TIL NORGE

Fire av ti institusjoner har vært vertskap for internasjonale gjestespill eller konserter til Norge i perioden.

Programmerende teatre mottar jevnlig internasjonale gjestespill, og gjennom å arrangere festivaler som Meteor, Oktoberdans, Bastard, Oslo Internasjonale Teaterfestival og Showbox vies internasjonal scenekunst periodevis spesiell oppmerksomhet. Blant de produserende teatrene mottar Nationalteatret en rekke gjestespill i forbindelse med Ibsenfestivalen og sitt «International Contemporary Stage Programme» - ICON. Nordland Teater gjør det samme gjennom Vinterlysfestivalen og Teater Ibsen i forbindelse med Ibsen Awards. Også Det Norske Teatret og Det Samiske Nasjonalteatret Beavvås har mottatt gjestespill de siste fire årene. Den Norske Opera & Ballett mottar jevnlig internasjonale gjestespill innen ballett som en del av sin ordinære programmering.

Det fremgår ellers av svarene at de norske symfoniorkestrene sjelden er vertskap for utenlandske orkestre.

I tillegg til at internasjonale gjestespill i Norge ofte gir mottakende institusjon økt bredde og mangfold i sitt publikumstilbud og kunstneriske uttrykk, bidrar slike gjestespill i flere tilfeller også til at norske virksomheter blir invitert på internasjonale gjestespill som gjenvissitt. For flere virksomheter som jobber aktivt internasjonalt er det en klar sammenheng mellom mottak av internasjonale gjestespill og mulighetene for å selv komme ut. Internasjonale gjestespill bringer også ofte internasjonal presse og media til norske institusjoner, noe som bidrar til internasjonal informasjonsspredning og omdømmebygging.

3.5 Digital distribusjon

CD-utgivelser og digital distribusjon av musikk og scenekunst reiser en del problemstillinger knyttet til opphavsrettigheter for verkenes skapere og utøvere. Denne problematikken ble for orkestrene løst i den såkalte PSU-avtalen av 2009, som regulerer omfang og kompensasjon for slik distribusjon.

Digital distribusjon av musikk fungerer for orkestrene både som dokumentasjon på deres produksjoner og som viktige profileringstiltak nasjonalt og internasjonalt. Det er samtidig et viktig virkemiddel for å nå ut til et større publikum.

Ti musikk institusjoner benytter jevnlig digital distribusjon og/eller CD-innspillinger i sin internasjonale formidling og nettverksbygging. De anser dette viktig for

synliggjøring og omdømmebygging utenlands. Gode internasjonale anmeldelser av innspillingene gir anerkjennelse av kvalitet, og leder i noen tilfeller også til invitasjoner om gjestespill ved internasjonale festivaler og konsertscener.

Oslo-Filharmonien gir uttrykk for at de ved innspillinger ofte benytter nye og yngre norske utøvere, og slik introduserer disse musikerne for et internasjonalt publikum. DNO&B er del av Opera Europas internasjonale digitale satsing.

Musikkselskapet Harmonien er i en særstilling blant norske musikk- og scenekunst-institusjoner hva gjelder digital distribusjon og CD-innspillinger. Gjennom bevisst satsing på et intensivt program og egne plateselskap har de produsert nærmere 50 innspillinger de siste ti årene, fem bare i 2017. Flere av innspillingen har høstet stor anerkjennelse internasjonalt og to er nominert til prestisjefylte priser. Orkestret lansert i 2015 også sitt digitale konserthus, BergenPhilLive, som strømmet et titalls konsert- og operaproduksjoner hvert år. Konsertene legges også i et digitalt arkiv. Orkestret opplyser at om lag 70 % av besøkene til tjenesten kommer fra utenlandske brukere. De ser det som en dokumentasjon på kunstnerisk kvalitet at antall nedlastinger og strømminger er økende.

Teatrene driver på sin side i liten grad med digital distribusjon av sine produksjoner. Teater Manu er det eneste teatret som regelmessig strømmet sine produksjoner til et nordisk publikum. Andre institusjoner, som Nationaltheatret og Dramatikkens Hus, bruker digitalisert distribusjon bevisst i sitt nasjonale og internasjonale formidlingsarbeid knyttet til samtaler, debatter, workshops og annet.

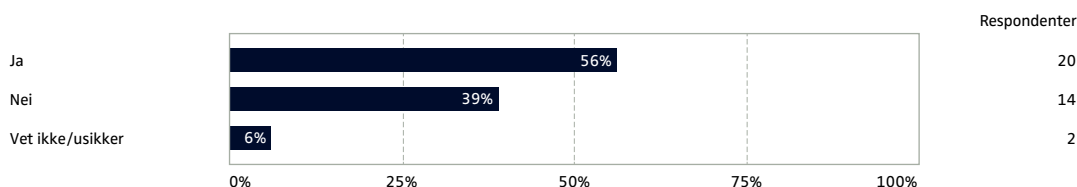
Til forskjell fra orkestrene har scenekunstinstitusjonene i dag ikke en samordnet avtaleregulering av opphavs- og fremføringsrettslige problemstillinger knyttet til digital distribusjon av produksjoner. Sammen med de kunstneriske begrensningene som ligger i teatret som genuin analog kunstform utgjør dette en utfordring for økt internasjonal, digital distribusjon av scenekunst.

3.6 Finansiering

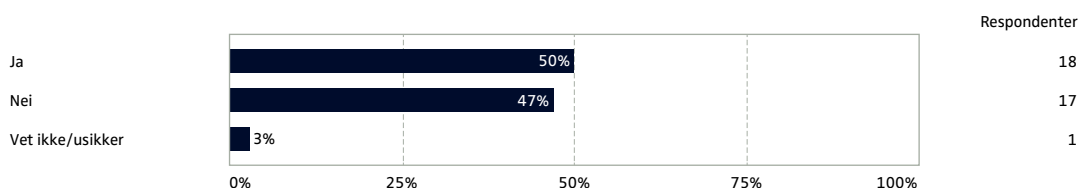
OFFENTLIGE FINANSIERINGSKILDER

Litt over halvparten av de 37 respondentene til undersøkelsen har søkt om offentlig tilskudd til sin internasjonale virksomhet. Av disse har 18 institusjoner også mottatt slik finansiering.

Har virksomheten søkt om offentlige tilskudd til internasjonalt samarbeid de siste fire årene?

Har virksomheten mottatt offentlige tilskudd til internasjonalt samarbeid de siste fire årene?

Seks virksomheter oppgir at de har søkt om økonomiske tilskudd til internasjonalt arbeid direkte fra Kulturdepartementet, men bare én institusjon ble tildelt midler. Tre virksomheter har søkt finansiering fra Norsk kulturråd, og to av disse har også mottatt dette i løpet av de siste fire årene.

Utenriksdepartementet og utenriksstasjoner/norske ambassader har i flere tilfeller bidratt med midler til norske gjestespill/konserter utenlands, eller i forbindelse med at internasjonale kulturpersoner gjester en institusjon i Norge.

Norske musikk- og scenekunstinstitusjoner søker også i noen grad finansiering til internasjonal virksomhet fra lokale offentlige myndigheter. Fem virksomheter oppgir at de har fått fylkeskommunale tilskudd og fire institusjoner har mottatt kommunale tilskudd til internasjonal virksomhet.

Sju virksomheter har søkt økonomisk støtte fra Nordisk Kulturfond og seks fra Nordisk Kulturkontakt. Samiske myndigheter i Sverige og Finland har gitt tilskudd til to institusjoner. Når det gjelder EU- eller EØS-baserte støtteordninger oppgir åtte virksomheter at de har søkt midler fra Kreativt Europa. Fire virksomheter har søkt og mottatt midler fra andre EU-ordninger, og fem har søkt om EØS-midler til internasjonalt arbeid.

Flere av respondentene trekker fram gode samarbeid med ulike norske ambassader i utlandet i forbindelse med sine internasjonale gjestespill. Dette gjelder ikke bare økonomiske tilskudd, men også deres vilje til å tilrettelegge og assistere ved norske besøk. Tilsvarende omtaler flere virksomheter gode samarbeid med utenlandske ambassader i Norge om mottakelser, pressearbeid etc. i forbindelse med internasjonale gjestespill som virksomhetene er ansvarlige for her hjemme.

BEGRENSNINGER

NTOs medlemmer ble spurt om det etter deres mening finnes eksterne faktorer som begrenser virksomhetens muligheter til å søke/motta tilskudd til internasjonalt samarbeid. Brorparten av de respondentene som har besvart dette spørsmålet bemerker som en hindrende faktor at virksomheter med fast statstilskudd er avskåret fra å søke om økonomiske tilskudd fra ordninger under Norsk kulturråds forvaltning. Det nevnes også at søknads- og tildelingskriterier er for dårlig beskrevet i enkelte ordninger.

Flere opplever at Utenriksdepartementet har fått reduserte budsjetter og ser ut til å prioritere søknader fra frittstående kompanier og ensembler for sine tildelinger. Det gis uttrykk for at også andre forvaltere av ulike tilskuddsordninger har for små budsjetter.

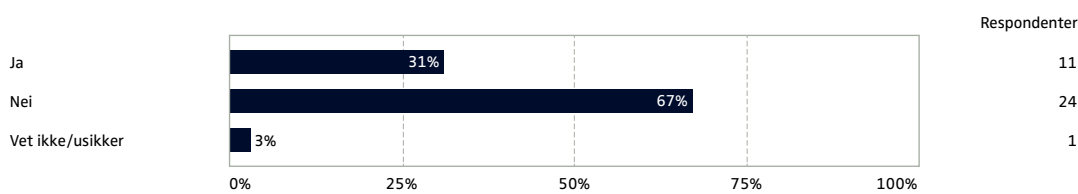
PRIVAT FINANSIERING

11 institusjoner har i løpet av de siste fire årene mottatt gaver eller sponsormidler til internasjonalt samarbeid fra privat næringsliv, fondsordninger, organisasjoner eller personer.

Det gis uttrykk for at slik privatfinansiert finansiering blir stadig viktigere for at virksomhetene skal kunne realisere sine ambisjoner om internasjonal deltakelse. Flere orkestre gir uttrykk for at denne formen for finansiering er helt avgjørende for at de skal kunne gjennomføre internasjonale gjestespill, innspillinger og digital konsertdistribusjon.

Tilgangen på finansiering fra privat næringsliv og andre støtteordninger utenfor det offentlige er likevel begrenset, og en lite forutsigbar kilde til økt finansiering. Det bemerkes som en trend at sponsortilskudd de senere årene har hatt en dreining mot mer kortsiktige, prosjektpregede aktiviteter, som gjør det vanskelig å legge planer for mer langsiktig og regelmessig internasjonal satsing fra virksomhetene side.

Er internasjonalt samarbeid finansiert gjennom gaver eller sponsormidler fra privat næringsliv, fondsordninger eller privatpersoner de siste fire årene?

ARRANGØRSTØTTE

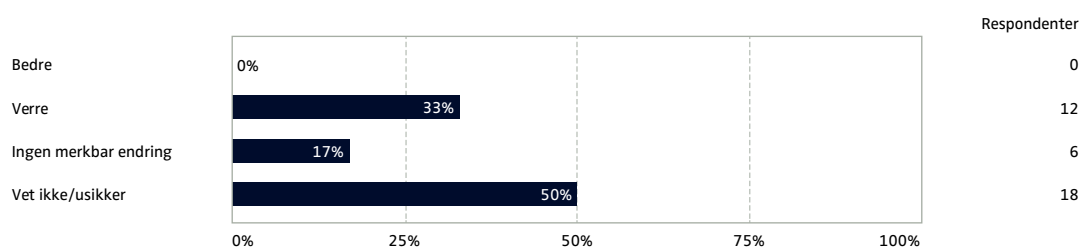
Det fremgår av undersøkelsen at utenlandske arrangører av gjestespill fra Norge i svært varierende grad dekker kostnadene ved virksomhetenes utenlandsturnéer og gjestespill. I noen tilfeller dekker arrangøren 100 % av kostnadene, i andre tilfeller er deres økonomiske bidrag nærmest symbolsk. Virksomheter som jevnlig har internasjonale gjestespill synes å ha gode avtaler med lokale arrangører, som gjør at disse ofte påtar seg den største andelen av kostnadene.

Flere virksomheter peker på at europeiske samarbeidspartnere og arrangører har fått reduserte budsjettammer de seneste årene, og slik ikke lenger kan bidra like mye økonomisk som tidligere. Det oppleves at det er blitt en reduksjon i antall forespørsler om norsk besøk fra utenlandske arrangører, og at arrangørene er mindre villige til å ta økonomisk risiko enn tidligere. Dette gjelder i stor grad også for de europeiske orkestre og scenekunstinstitusjoner som norske virksomheter naturlig vil ha et samarbeid med.

3.7 utfordringer og forslag til tiltak

En tredjedel av virksomhetene (12 av 36) mener rammevilkårene for internasjonal utveksling har endret seg til det verre i løpet av de siste fire årene. 50 % av respondentene har ingen mening om dette, mens 17 % mener å ikke merke noen vesentlig endring i vilkårene.

Har rammevilkårene for internasjonal utveksling endret seg i løpet av de siste fire årene?

Virksomheter som hevder forverrede rammebetingelser peker på det de oppfatter som sterkt reduserte budsjetter i Utenriksdepartementet til slik virksomhet, og at andre offentlige tilskuddsordninger har for små budsjetter. Det nevnes også at en generell manglende kompensasjon for lønns- og prisstigning over statsbudsjettet de seneste årene selvsagt også rammer virksomhetenes internasjonale aktivitet.

De fleste respondentene trekker da også fram finansiering og økonomi som det viktigste hinder og den største utfordringen for at virksomheter som ønsker det skal kunne realisere sine ambisjoner om styrket internasjonalisering. Det er ønsket om flere offentlige, søkbare, norske tilskuddsordninger for slike aktiviteter. Internasjonal virksomhet har lang planleggingshorisont og fordrer derfor en forutsigbar finansiering. Det tas til orde for at norske ambassader bør tilføres mer penger for slik virksomhet.

Flere virksomheter trekker også fram som et hinder for internasjonal satsing at de ikke har tilstrekkelige ressurser og/eller god nok kompetanse til å jobbe med internasjonale invitasjoner, finansieringssøknader og forhandlinger med utenlandske arrangører. Slikt arbeid er ressurs- og tidkrevende for virksomhetenes begrensede administrasjonsapparat.

Flere virksomheter tar til orde for at norske offentlige myndigheter i større grad enn i dag interesserer seg for, og nyttiggjør seg, kunst og kultur i Norgesprofileringen utenlands. Økt bruk av norsk kunst i denne sammenheng kan gjerne skje i samarbeid med privat næringsliv.

Virksomhetene etterlyser en klart uttalt holdning og ambisjon fra Kulturdepartementets side om internasjonal virksomhet. Så lenge en slik ambisjon mangler er det vanskelig for institusjonene å prioritere en helhjetet internasjonal satsing. Det foreslås også at det legges til rette for økt kompetanseutveksling med utenlandske miljøer gjennom ulike ordninger. Det ytres ønske fra flere om at informasjonen om ulike offentlige tilskuddsordninger og deres tildelingskriterier bedres, og at søknadsprosesser og byråkrati forenkles.

Virksomhetene ble i undersøkelsen bedt om å komme med sine eventuelle synspunkter på den politiske og forvaltningsmessige ansvars- og rolledelingen mellom Kulturdepartementet, Utenriksdepartementet og Næringslivsdepartementet, samt respektive virkemiddelaktører som utenriksstasjonene, NORAD, Kulturrådet, Danse- og teatersentrum, Music Norway, Innovasjon Norge etc.

Flere respondenter kommenterer at de mener det i dag er for mange ulike offentlige aktører på dette området. Det fremheves at ansvaret for internasjonal kunst- og kultursatsing bør koordineres, samles og tydeliggjøres mellom de tre departementene, og forankres i overordnede kulturpolitiske målsettinger for utenlandssatsing. Det gis uttrykk for at en konsentrering av større midler på færre aktører, kortere saksbehandlingstid og færre ledd i beslutningsprosessene vil være bidrag for å

realisere flere internasjonale ambisjoner. Noen opplever at det i dag er en form for rivalisering mellom Utenriksdepartementet og Kulturdepartementet på dette området.

3.8 Oppsummering

Norske musikk- og scenekunstinstitusjoner har alle et samfunnsoppdrag om å bidra til produksjon og formidling av musikk og scenekunst av høy kvalitet med betydning lokalt, regionalt og nasjonalt. Over 80 % av de som har besvart NTOs spørreundersøkelse oppgir at de også har internasjonal virksomhet omtalt i sine strategiplaner og styrende dokumenter. Den store majoriteten av norske musikk- og scenekunstinstitusjoner er opptatt av internasjonalt samarbeid, og de fleste har på ulike måter ambisjoner om å øke slik virksomhet i årene som kommer.

Mange virksomheter understreker at internasjonal aktivitet i form av utenlandske gjestespill, utveksling av produksjoner, internasjonale co-produksjoner, utveksling av kunstnerisk personell, deltakelse i internasjonale nettverk og andre former for samarbeid, gir aktørene i et oversiktlig og lite norsk musikk- og scenekunsthelt kjærkommen næringstilførsel. Spesielt vektlegger institusjonene at internasjonal aktivitet gir konkrete resultater i form av kunstnerisk utvikling, kvalitetsheving, kompetanseheving og idétilfang til egen organisasjon og virksomhet.

Det fremheves at internasjonal virksomhet bidrar til inspirasjon og økt omdømme for virksomhetene, det gir mangfold og bredde i publikumstilbudet, det gir Norgesprofilering og det gjør arbeidsplassene ved institusjonene mer attraktive. Det trekkes også fram at kunstnerisk aktivitet og utveksling i tillegg må ses i en mer overordnet sammenheng, der eksempelvis mellommenneskelig forståelse, demokratibyggning, ytringsfrihet og kulturelt mangfold er bærende elementer.

Et flertall av musikk- og scenekunstinstitusjonene betrakter internasjonal virksomhet nærmest som et nødvendig grunnlag for å kunne gi et lokalt, regionalt og nasjonalt publikum et kvalitativt og fullverdig tilbud, og for å skape kompetanseutvikling i egen organisasjon. Det fremstår dermed som at lokal forankring og internasjonal aktivitet opererer i en fruktbar symbiose.

Virksomhetene som har besvart NTOs spørreundersøkelse er samstemte i at manglende finansiering er et stort hinder for å realisere deres ambisjoner om økt internasjonal utveksling. Det fremheves at det finnes få muligheter og små offentlige midler til ekstra finansiering av internasjonal satsing. Slik virksomhet må følgelig i stor grad finansieres over egne ordinære driftsbudsjetter, eller gjennom private fonds- og tilskuddsordninger. De siste årenes generelle, manglende kompensasjon for lønns- og prisstigning fra det offentliges side gjør ressurstilgangen ytterligere stram.

Det trekkes fram at det er behov for klarere kulturpolitiske målsettinger og ambisjoner for norsk, kulturell utenlandssatsing, og at tilgjengelige ordninger institusjonene kan søke finansiering fra bør koordineres bedre mellom Kulturdepartementet, Utenriksdepartementet og Næringsdepartementet. Det anses at de økonomiske midlene det kan søkes om er for knappe, og at en konsentrering av større midler på færre aktører vil legge bedre til rette for å realisere flere internasjonale ambisjoner.

I noen grad søker norske musikk- og scenekunstinstitusjoner også økonomisk tilskudd til sin utenlandssatsing fra nordiske og EU-baserte ordninger. I økende grad søkes også finansiering fra forskjellige privatfinansierte ordninger, i form av sponsorstøtte, fond og gaveordninger. Flere gir uttrykk for at de i dag er helt avhengig av slike privatfinansierte tilskudd for å kunne realisere sine internasjonale ambisjoner.

**NORSK TEATER-
OG ORKESTERFORENING**

Sørkedalsveien 6, N-0369 Oslo
+47 23 10 09 90
nto@nto.no

www.nto.no